

MJURIJEL BARBERI

Jedna ruža
sama

Prevela s francuskog
Olja Petronić

**Čarobna
knjiga**

*Ševalijeu,
uvek mojim mrtvima*

၁

PO KROVU PAKLA

1

Priča se da je u drevnoj Kini, u vreme dinastije severnog Sunga, jedan princ svake godine nalagao da se na gredici zemlje zasadi hiljadu duhovskih ruža¹ čije su se krunice, pred sam kraj leta, njihale na povetarcu. Šest dana je, sedeći na podu drvenog paviljona iz kojeg je imao običaj da se divi mesecu i ispijajući s vremena na vreme šolju bistrog čaja, posmatrao one što ih je nazivao svojim kćerima. U zoru i u sumrak koracima bi premeravao gredicu.

Na početku sedmog dana, naredio bi pokolj.

Sluge bi polagale smaknute lepotice s glavom prema istoku, sve dok na polju ne bi ostao jedan jedini cvet, nudeći latice prvim monsunskim kišama. Onda bi, u narednih pet dana, princ tu sedeo ispijajući tamno vino. Čitav njegov život stajao je u tih dvanaest Zemljinih revolucija; cele godine mislio bi samo na njih; kada bi prošle, zavetovao bi se da će umreti. Ali u sate posvećene biranju odabrane, a potom uživanju u njihovom nemom sučeljavanju, stalo bi toliko života u jednom jedinom da mesece žalovanja nije shvatao kao žrtvu.

Šta je osećao posmatrajući preživelu? Tugu u obliku svetlucavog dragulja sa kojom su se mešali bleskovi tako čiste, tako snažne sreće da bi mu srce zastalo.

---

¹ Jedan od narodnih naziva za božur, ovde upotrebljen jer se bolje uklapa u kontekst. (Prim. prev.)

Gredica sa hiljadu duhovskih ruža

Kada se probudila, gledajući oko sebe i ne shvatajući gde se nalazi, Roz² je ugledala crvenu duhovsku ružu namreškanih latica. Kroz nju minu nešto obavijeno mirisom žaljenja ili prohujale sreće. Ti unutrašnji pokreti obično ogrebu srce pre no što iščeznu kao san, ali preobraženo vreme ponekad podari duhu novu prozirnost. Upravo to je osećala Roz toga jutra, u susretu licem u lice sa duhovskom ružom koja je, u izuzetno lepoj vazi, pokazivala svoje zlačane prašnike. Na tren joj se učini kako može beskonačno dugo ostati u toj ogoljenoj sobi posmatrajući taj cvet, kao nikada osećajući da *postoji*. Osmotrla je tatamije, papirne paravane, otvoreni prozor koji je gledao na granje okupano suncem, smežuranu duhovsku ružu; najzad je i sebe samu osmotrla kao neku neznanku što ju je sreća sinoć.

Prethodno veče joj se vratilo u salvama – aerodrom, dugo putovanje u noći, dolazak, vrt osvetljen fenjerima, žena u kimonu koja kleči na izdignutom podu. Levo od kliznih vrata kroz koja je ušla stajale su letnje grane magnolije, izvirući iz vaze tamnih bokova, i hvatale svetlost u neprestanim pljuskovima. Reklo bi se da blistava voda kao kiša pada na cveće, senke na zidovima su svetlucale, a unaokolo je vladala neka čudna, treperava tama. Roz

² Kada se napiše malim slovom, ime glavne junakinje znači „ruža“. Pošto prevodilačka praksa nalaže da se lična imena ne prevode, a autorka se kroz čitav roman poigrava tim cvetnim značenjem junakinjinog imena, molila bih čitaoca da uvek ima na umu tu povezanost Roz sa ružom, počev od samog naslova romana. (Prim. prev.)

je u njoj razaznavala pregrade od brušenog stakla, ravne kamenove koji vode do izdignutog poda, tajnovite duhove; čitav jedan život pomrčine kroz koju struje uzdasi.

Japanka ju je odvela u njenu sobu. U susednoj prostoriji, para od pripremljene kupke izvijala se iz velike kade od glatkog drveta. Roz je kliznula u vrelu vodu, osvojena oskudnošću te vlažne i tihe kripke, njenim drvetom obloženim dekorom, njenim čistim linijama. Izašavši iz kade, odenula je kimono od laganog pamuka kao što se ulazi u kakvo svetište. Isto tako, među čaršave se uvukla sa neobjašnjivim osećanjem revnosti. A potom je sve prošlo.

Neko je diskretno pokucao i vrata šušteći kliznuše. Žena od prethodne večeri je sitnim i preciznim koracima došla da spusti poslužavnik pored prozora. Izgovorila je nekoliko reči, povukla se tiho klizeći, kleknula, naklonila se, zatvorila vrata. U trenutku kad je nestala, Roz je videla kako joj podrhtavaju spuštteni kapci i ošinu je lepota njenog smeđeg kimona opasanog objem izvezenim crvenim duhovskim ružama. Sećanje na njen kristalno jasan glas sa izlomljenim krajevima rečenica odjekivalo je u vazduhu kao gong.

Roz je razgledala nepoznata jela, čajnik, činiju sa pirinčem; svaki njen pokret izgledao joj je kao skrnavljenje. U golom okviru prozora s klizećim staklom, zastrtim papirnim paravanom, videla je drhtavo i kao isklesano lišće javora, a iza njega se pružao nešto prostraniji vidik. Bila je to reka sa obalama oivičenim divljom travom, a sa obe strane kamenitog korita prostiralo se još javorovog drveća pomešanog sa trešnjama. Usred plićaka, na lenjim talasima, ulogorila se siva čaplja. Nad tim su prizorom plovili bezazleni oblaci. Ošinula ju je snaga žive vode. Gde sam?, pomislila je i, iako je znala da je taj grad Kjoto, odgovor joj je izmicao poput senke.

Ponovo se začu kucanje na vratima. Da?, rekla je, a vrata se otvoriše. Ponovo se pojavi pojas sa duhovskim ružama; žena na

kolenima ovog puta joj je rekla: Rose san get ready?, pokazujući na vrata kupatila. Roz klimnu glavom. Šta li ja radim ovde?, upitala se i, iako je znala da je došla tu da čuje testament svog oca, odgovor joj je i dalje izmicao. U prostranoj i praznoj kapeli sa kadom, pored ogledala, bela duhovska ruža čije su latice na tren bile uronjene u karmin-crveno mastilo sušila se na vazduhu poput tek naslikane slike. Jutarnja svetlost, koja se ulivala kroz otvor sa rešetkama od bambusa, kao da je zapljuskivala zidove svicima, a ona je na trenutak, preplavljena svetlucanjem tog vitraža, pomislila da je u kakvoj katedrali. Odenula se, izašla u hodnik, skrenula desno, vratila se kad je stigla do jednih zatvorenih vrata, pratila meandre poda i papira. Nakon jedne okuke, drvene pregrade u kojima su se razaznavali klizni paneli postale su tamnosmeđe, a potom se, nakon još jedne okuke, obrela u velikoj prostoriji u čijem je središtu živio javor. Korenje mu se zarivalo u mahovinu sa baršunastim naborima; milujući stablo, paprat se očešavala o kameni fenjer; svuda unaokolo protezao se zastakljeni trem otvoren prema nebu. Kroz bleskove rasparčanog sveta Roz je videla drveni pod, niska sedišta, lakirane stolove i, sa desne strane, u velikoj glinenoj vazi, aranžman od grana u koje je bilo zabodeno nepoznato lišće, treperavo i lako poput vilā; ali drvo je u prostoru pravilo poderotinu u kojoj su se utapala njena zapažanja i Roz je osetila kako je privlači sebi, kako joj kao magnetom privlači dah, kako će joj telo pretvoriti u drvce šaputavih grana. Trenutak kasnije otrgla se toj čini, otišla na drugu stranu unutrašnjeg vrta u kojem su veliki krilni prozori gledali na reku, otvorila jedno okno koje bešumno kliznu po drvenim šinama. Duž obala sa trešnjama, uz fluidne otkucaje prostor-vremena, prolazili su jutarnji trkači, a Roz požele da se utopi u njihovu trku bez prošlosti i budućnosti, bez stega i istorije; požele da više ne bude ništa drugo do pokretna tačka

upisana u struju godišnjih doba, i planina koja prolazi kroz gradove na putu do okeanā. Pogledala je napolje. Kuća njenog oca bila je sagrađena na maloj uzvisini, iznad peščane aleje koja se razaznavala između grana drveća. Na drugoj obali ista peščana aleja, iste trešnje, isti javorovi i, još dalje, nadvisujući reku, ulica, druge kuće – grad. Konačno, zagrađujući horizont, kudrave planine.

Vratila se u svetište sa drvetom. Japanka ju je čekala.

– My name Sayoko – rekla joj je.

– Rose san go for a stroll? – upitala je Sajoko.

A potom, sa neobičnim akcentom, malo porumenevši:

– Šetnja?

Ponovo krajevi rečenica kao odjek izlomljene note, kapci sedefasti poput školjke.

Roz je oklevala.

– The driver outside – rekla je Sajoko. – Wait for you.

– O – rekla je Roz – all right.

Osetila se kao da ju je nešto gurnulo, a drvo je, iza Sajoko, ponovo pozva k sebi, čudno i zavodljivo.

– I forgot something – rekla je i pobegla.

U kupatilu se obrela sučelice beloju duhovskoj ruži, njenoj snežnoj krunici. Hyoten, prošaputala je. Na trenutak je ostala tu, a potom je, uzevši platneni šešir, izašla iz kapele tišine i vode i otišla u predvorje. Pri dnevnoj svetlosti, cvetovi magnolije uvijali su se kao leptiri – kako to rade?, upitala se razdraženo. Pred kućom se vozač od prethodne večeri, u crnom odelu i sa belom kapom, nakloni kada se pojavila. Sa poštovanjem joj je pridržao vrata, nežno ih zatvorio. U retrovizoru je osmotrila nagib njegovih očiju, tanke crte izvučene crnim tušem koje su treptale ne otkrivajući dužicu oka i, začudo, taj joj se ambis u pogledu dopade. Ubrzo joj je uputio detinji osmeh koji mu obasja voštano lice.

Prešli su preko nekog mosta i, došavši na drugu obalu, uputili se prema zgradama. Otkrivala je grad u haosu od betona, električnih žica i neonskih reklama; tu i tamo, silueta nekog hrama zalutala bi u tu poplavu ružnoće. Brda su se bližila, kvart je postao rezidencijalan i, najzad, krenuli su duž kanala oivičenog trešnjama. Izašli su iz kola podno ulice oivičene radnjicama po kojoj su tumarali turisti. Na vrhu uzbrdice prošli su kroz drvenu kapiju – Silver Pavilion, rekao je vozač. Ošinulo ju je njegovo prolazno prisustvo, kao da je odsustvovao iz sebe samog, usmeren prema njoj, prema njenom zadovoljstvu i ni prema čemu drugom. Osmehnula mu se, a on joj je kratko klimnuo glavom.

A onda se pojavi drevni svet drvenih građevina sa krovovima od sivog crepa. U prednjem delu stajali su neobični visoki borovi u gredicama zemlje sa mahovinom; kamene aleje krivudale su između traka sivog peska; tu su grabuljama iscrtali paralelne linije i namamili nekoliko azaleja. Prošli su kroz vrata što vode u glavne vrtove. Sa desne strane, pored jezerceta, stari paviljon je uzletao milošću svojih izvijenih krovova, a Roz je imala uznemirujući utisak da on diše, da je neki organski život pronašao utočište među tim bezvremenim zidovima i hodnicima, tim otvorima od belog papira što su na vodu bacali duge mlečnobeke odraze. Preko puta se uzdizao peščani brežuljak poravnatog vrha, sa leve strane je počinjala velika površina posuta istim onim peskom, ispresecana paralelnim brazdama i zakrivljena na kraju poput talasa na obali. Kada biste pogledali celinu, najpre biste videli to obilje mineralnog sveta, zatim simulakrum planine sa zaravnjenim vrhom, paviljon sa krilatim krovom; nešto dalje jezerceta sa vodom boje žive, borove obrezane tako da liče na ptice što poleću, još nekoliko azaleja; i svuda, okruženi glatkom i blistavom mahovinom, usidreni u padine, prastari kamenovi. Konačno, vrtovi su vodili do zaravni

na kojoj se skupljala gomila posetilaca. Između Roz i nje su se, u lavinama nazubljenog lišća, slivali javorovi, stepenasto zasađeni na obroncima uspona.

Osećala se ošamućenom od lepote, mineralnog sveta i drveta; od svega je obamirala, sve je snažno doživljavala; ne mogu ovo ponovo da proživim, pomislila je sa mešavinom zamora i užasa. Ali odmah nakon toga: Ovde ima nečega. Srce stade da joj lupa, pogledom potraži mesto da sedne. *Kao u zemlji iz detinjstva*. Leđima se naslonila na drvenu ogradu trema glavne građevine; pogled joj se zakači za jednu azaleju; užas i veselost uliveni u lila latice stopiše se u novu emociju i ona pomisli da se nalazi u srcu kakvog svetilišta čiste i ledene vode.

Išli su stazom za posetioce, na tren se zaustavili na drvenom mostiću koji je, opkoračujući sivu vodu, vodio do javorova i viših delova vrta. Svuda oko jezera protezalo se još onih neobičnih visokih borova. Roz je podigla pogled i ugledala razgranati grom od iglica posred neba; tamna debla ubacivala su snagu zemlje u te biljne munje; osećala se kao da ju je usisala bujica od oblaka i mahovine. Vozač je hodao odmerenim korakom, osvrćući se s vremena na vreme, strpljivo ju je čekao, ponovo krenuo kad bi mu dala znak. Njegova mirnoća smirivala je Roz, vraćala je svetlu mrvu stvarnosti koju je moć vrta rastakala među drvećem. Sada je staza oivičena velikim zelenim bambusima vodila do jednog kamenog stepeništa; sa strane je mogla prstom da dodirne baršunastu mahovinu u koju su se usidrili javorovi. Stepjenik za stepjenikom, grane su iznova slagale sliku savršenstva i ta ju je vizuelna koreografija duboko dirnula, ali ju je i razdraživala – ta joj je razdraženost, međutim, shvatila je iznenađeno, činila dobro. Najzad su izbili na malu zaravan; podno nje stajali su paviljon, drvene građevine, krovovi od sivog crepa, izvajani pesak, iza toga Kjoto, a još dalje druge građevine. *We are East*, rekao je vozač, pokazujući prema horizontu: *West mountains*.

Premeravala je grad. Sve u njemu imalo je veze sa prisustvom planina koje su ga, na istoku, severu i zapadu, opasivale pod pravim uglom. Bila su to zapravo velika brda, koja su zbog nazubljenih vrhova izgledala visoka. Sa njih, u zeleno i plavo obojenih jutarnjom svetlošću, prema gradu su se slivale pošumljene zaravni. Sučelice njoj, s onu stranu malenog uzvišenja prekrivenog zelenilom, grad je izgledao ružan, betoniran. Roz ponovo pogleda prema vrtovima podno nje, i njihova *preciznost* je ošinu – njihova dijamantska jasnoća, njihova bolom izoštrana čistota, način na koji su vaskrsavali osećaje iz detinjstva. Kao u nekadašnjim snovima, batrgala se u crnoj i ledenoj vodi, ali usred dana, u obilju drveća, među krvlju isprskanim laticama bele duhovske ruže. Nalaktila se na ogradu od bambusa, odmerila susedno brdo, potražila u njemu *nešto*. Žena nalakćena pored nje osmehnula joj se.

– Vi ste Francuskinja? – upitala je sa engleskim akcentom.

Roz se okrenula prema njoj, ugledala izborano lice, sedu kosu, lepo skrojeni žaket.

Ne sačekavši odgovor, žena je nastavila.

– Čudesno, zar ne?

Roz se složila.

– To je ishod vekova posvećenosti i samopregora.

Engleskinja se nasmeja vlastitim rečima.

– Toliko patnje zbog jednog vrta – rekla je ležernim i frivolnim tonom.

Ali je prodorno gledala u Roz.

– Napokon – rekla je dok je Roz i dalje ćutala – možda više volite engleske vrtove.

Ponovo se nasmejala, nehajno pomilovala ogradu.

– Ne – rekla je Roz – ali ovo mesto me uzrujava.

Poželela je da govori o ledenoj vodi, oklevala, odustala.

– Stigla sam noćas – rekla je konačno.

– Prvi put boravite u Kjotu?

– Prvi put boravim u Japanu.

– Japan je zemlja u kojoj se mnogo pati, ali se na to ne obraća pažnja – rekla je Engleskinja. – Kao nagradu za tu ravnodušnost prema nesreći, ubiraju ove vrtove u koje bogovi dolaze da piju čaj.

Roz to naljuti.

– Ne mislim da je tako – rekla je – ništa nije nagrada za patnju.

– Mislite? – upitala je Engleskinja.

– Život boli – rekla je Roz. – Od toga ne treba očekivati nikakvu korist.

Engleskinja je okrenula glavu, pomno se zagledala u paviljon.

– Ako čovek nije spreman da pati – rekla je – nije spreman da živi.

Udaljila se od ograde, osmehnula se Roz.

– Prijatan boravak – rekla je.

Roz se okrenula prema vozaču. Sa izrazom u kojem su se mešale bliskost i bojazan, pogledom je pratila Engleskinju čija je silueta nestajala pod krošnjama javorova. Krenula je nizbrdo. Dok je stupala na poslednji basamak stepeništa od crnog kamena koje je vodilo do jezerceta pred paviljonom, zaustavila se, mučena mišlju da je niko nigde ne čeka. Došla je da sasluša testament oca kog nije upoznala; čitav njen život se sastojao od tog niza utvara koje su zapovedale njenim koracima i nisu joj davale ništa zauzvrat; i dalje je išla prema praznini i ledenoj vodi. Setila se jednog popodneva u vrtu svoje bake, beline jorgovana, travice na rubu imanja. U pamćenje joj se vratiše Engleskinjine reči i, sa njima, osećanje pobune. Više nikad, rekla je naglas. Onda je osmotrila sivu vodu, paviljon, izvajani pesak, javorove, veliki raspon detinjstva i večnosti vrta, i preplavi je tuga sa kojom su se mešali bleskovi čiste sreće.